

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

Jild 3, Son 5/8

2023

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 5/8 (3)-2023

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2023

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Аброр – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакаров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Носирходжаева Гулнора Абдукаҳхаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАРИ:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси

Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич - юридик фанлар номзоди, Тошкент давлат юридик университети;

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Хашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Тайланова Шоҳида Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Василя Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбаҳор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психологияси кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодири Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

Содиқова Шоҳида Мархабоевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атакулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхати (Рўйхатга) киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.
Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
масъулияти чекланган жамият.

Тахририят манзили:

Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com
Телеграм канал: https://t.me/scienceproblems_uz

МУНДАРИЖА

07.00.00 – ТАРИХ ФАНЛАРИ

<i>Намазова Умида Нормуродовна</i> ФРАГМЕНТЫ ИЗ ИСТОРИИ САМАРКАНДСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА ВЕТЕРИНАРНОЙ МЕДИЦИНЫ, ЖИВОТНОВОДСТВА И БИОТЕХНОЛОГИЙ (1929-1945 ГОДЫ).....	10-15
<i>Эрназаров Туйгун Раджабович</i> ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ТАМОЖЕННОЙ СЛУЖБЫ ТУРКЕСТАНСКОГО ГЕНЕРАЛ- ГУБЕРНАТОРСТВА: КЛЮЧЕВЫЕ МОМЕНТЫ И ДОСТИЖЕНИЯ	16-21
<i>Хужаниязов Уктам Ешбаевич</i> “ҚОРАҚАЛПОҚФИЛЬМ” СТУДИЯСИ ХУЖЖАТЛИ ФИЛЬМЛАРИДА ТАРИХИЙ МАВЗУЛАР ТАЛҚИНИ	22-27
<i>Шаимкулов Азамат Холмуратович</i> ҚАЙТА ҚУРИШ ДАВРИ МАТБУОТИДА ИҚТИСОДИЙ МАСАЛАЛАР ТАЛҚИНИ	28-38
<i>Муродов Ҳалим Салимович</i> ТУРИЗМ РИВОЖИ ТАРИХИГА БИР НАЗАР	39-46
<i>Юлдашев Саиданварбек Бахромжон ўғли</i> ФАРҒОНА ВОДИЙСИНИНГ– ҚОРАХОНИЙЛАР ТОМОНИДАН ЗАБТ ЭТИЛИШИ ТАРИХИДАН	47-51
<i>Shonazarova Nargiza</i> TOSHKENT SHAHRIDA “OBOD MAHALLA” DASTURI VA UNING IJROSI XUSUSIDA AYRIM MULOHAZALAR	52-57
<i>Axmadova Nafisa Axmad qizi</i> O‘ZBEKISTON VA FRANSIYA MADANIY ALOQALARINING RIVOJLANISHI	58-64
<i>Qodirova Ra’no Mamirjonovna</i> O‘ZBEKISTON SSR MAKTABLARIDA 1930-YILLARNING IKKINCHI YARIMIDA TARIX FANINING O‘QITILISHI	65-70
<i>Yunusxo’jayev Habibulla Zafar g’o’li</i> SHARQDA KUCHLI IJTIMOIIY NIHOYA TIZIMI TARIXI	71-75
<i>Нарбеков Абдикамил</i> НАЦИОНАЛЬНАЯ ПОЛИТИКА СОВЕТСКОГО ГОСУДАРСТВА В ТУРКЕСТАНЕ И ЕГО СУЩНОСТЬ	76-80
<i>Alimova G‘unchaxon Baxadirovna</i> JAMIYAT TARAQQIYOTINING TARIXIY RIVOJLANISH ASOSLARI DIN VA DAVLAT MISOLIDA	81-85
<i>Jumanazarova Fotima</i> XOTIN QIZLAR BANDLIGINI TA'MINLASH TIZIMINING SHAKLLANISH JARAYONI VA RIVOJLANISH BOSQICHLARI	68-93
08.00.00 – ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ	
<i>Ziyodilloev Khushnud Rahimboevich</i> PORTFOLIO OPTIMIZATION OF COMMERCIAL BANK CREDITS: A LITERATURE REVIEW	94-100

<i>Hamrayev Amirzoda</i> ISLOMIY MOLIYA XIZMATLARINI KO'RSATUVCHI TASHKIOTLAR KAPITAL STRUKTURASI SAMARADORLIGI TAHLILI.....	101-109
<i>Xaitbobaeva Nigora Bakmatatovna</i> T'UQIMACHILIK SANOAT KORXONALARIDA MARKETING STRATEGIYASIDAN FOYDALANIISH B'YIYCHA XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBALARI.....	110-119
<i>Xalilov Qahramon Qurbonboyevich</i> MINTAQADA TURIZM HUNARMANDCHILIK KLASSTERINI SHAKLLANTIRISHNING DESTINATSION MODELI.....	120-132
<i>Maxmudov Tursunpulat Davronovich</i> INVESTITSIYA MANBALARINING MINTAQAGA IKTISODIYETIGA TA'BSIRI	133-144
<i>Ishchanova Salomat</i> KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA MARKETING FAOLIYATINING O'RNI.....	145-150
<i>Muydinova Zilola Voxid qizi</i> CHEGARA BOJXONA POSTLARI FAOLIYATIDA "AVTOMATLASHTIIRILGAN IY'LOVCHI XARAKATI" MOBIL ILOVASINI JORIY ETISH ORQALI IKTISODIY TAHLILNI TAKOMILLASHTIIRISH.....	151-158
<i>Samandarov O'gabek, Ismoilov Shohjahon</i> TURIZMNI RIVOJLANTIRISH OMILLARI VA ULARNING O'ZIGA XOS JIHATLARI	159-164
09.00.00 - ФАЛСАФА ФАНЛАРИ	
<i>Saidova Kamola Uskanbaevna</i> ФЕНОМЕН СВОБОДЫ ДЛЯ ЧЕЛОВЕКА И ОБЩЕСТВА: КОМПАРАТИВИСТСКИЙ АНАЛИЗ	165-173
<i>Omonturdiyev Orzu G'afforovich</i> INSONNING MA'NAVIY MOHIYATINI SHAKLLANTIRISHDA QADRIYATLARNING AHAMIYATI	174-179
<i>Ochilova Guzal' Aralovna</i> YUKSAK MA'NAVIYAT-MANFAATLAR BIRLIGINI TA'MINLASHNING MUQIM OMILI.....	180-185
<i>Nurmatova Umida Jalolidinovna</i> MUTOLAA, SAVODXONLIK VA TA'LIMNING ANTINOMIK XUSUSIYATLARI.....	186-192
<i>Vafayeva Dilafruz Artikovna</i> AHMAD YASSAVIY TASAVVUFIIY TA'LIMOTIDA MA'NAVIY BARKAMOLLIK.....	193-198
<i>Karimov Zafarbek Ataboyevich</i> IJTIMOIY-PSIXOLOGIK MEKANIZMLARINING SOG'LOM TURMUSH TARZINI SHAKLLANTIRISHDAGI AHAMIYATI.....	199-202
<i>Bozorova Ro'zigul Sharofovna</i> MEHRSIZLIK HODISASINI KELITIRIB CHIQRUVCHI OMILLAR	203-212
<i>Xudoyberdieva Anorabonu Hayotovna</i> DINIY MANBALARDA IJTIMOIIY HAMKORLIK O'OYALARI	213-218
<i>Tursunkulova Shaxnoza Tuychiyevna</i> TASAVVUF FALSAFASIDA GO'ZALLIKNING IMMANENT JIHATLARI	219-224

<i>Dehqonov Behzod Baxtityorovich</i> YANGI O'ZBEKISTONDA UCHINCHI RENESSANS POYDEVORINI QURISHDA YETTI PIRNING BAG'RIKENGLIK G'OYALARINI O'RNI VA AHAMIYATI	225-230
<i>Abdullayeva Firuza Sharipovna</i> NASIRIDDIN TUSIYNING IDROK NAZARIYASI VA KOMILLIK FALSAFASI	231-236
<i>Murtozayev Shahobiddin Baxriddinovich</i> SHIHOBUDDIN UMAR SUXRAVARDIYNING "AVORIF UL -MAORIF" ASARI VA UNDA ILGARI SURILGAN G'OYALAR	237-243
<i>Ибрагимов Солижон Эргашович</i> АХБОРОТ ХУРУЖИ ВА "ОММАВИЙ МАДАНИЯТ" ТАҲДИДИ.....	244-251
10.00.00 - ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ	
<i>Qodirova Mukaddas Tog'ayena</i> BIZNES DISKURSINING MURAKKAB LINGVISTIK TABIATI.....	252-257
<i>Abdullayev Ikramjon Xashimdjanoich</i> DIFFERENT APPROACHES TO THE QUANTITATIVE-STATISTICAL CHARACTERISTICS OF PARTS OF SPEECH IN THE ENGLISH LANGUAGE	258-265
<i>Hamroyeva Sharifa Shukur qizi</i> TARJIMADA MILLIY SO'ZLARNING BERILISHI (OYBEKNING "NAVOIY" ROMANI INGLIZCHA TARJIMASI MISOLIDA)	266-271
<i>Olimova Gulfiza Muradullayevna</i> BADIIY SAN'AT TURLARINING XORAZM DOSTONLARIDA QO'LLANILISHI.....	272-281
<i>Айниддинов Иқрориддин Шарифович</i> АДАБИЙ МАНБАЛАРДА АШРАФ САМАРҚАНДИЙНИНГ ТАРЖИМАИ ҲОЛИНИНГ ЎРГАНИЛИШИ	282-287
<i>Turaeva Dilfuza Daminovna</i> O'ZBEK TILIDA OBRAZLI SO'ZLARNING SEMANTIK XUSUSIYATLARI	288-295
<i>Mahmudova Nilufarxon Ravshanovna</i> LISONIY GRADASIYANING MORFOLOGIK, LEKSIK-SEMANTIK SATHDA PARADIGMA SIFATIDA NAMOYON BO'LISHI	296-305
<i>Ashurova Maftuna Asqar qizi, Yuldoshev Rustam Dilshod ugli</i> LINGUOCULTURAL COMPARATIVE ANALYSIS OF IDIOMS IN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES	306-311
<i>Isroilova Manzura Jamolovna</i> FRANSUZ PUBLITSISTIK MATNLARDA KOMPARATIV FRAZELOGIK BIRLIK LARNING KOMMUNIKATIV TA'SIRI XUSUSIDA	312-317
<i>Шамақсудова Саодат Хидоятовна</i> МАССМЕДИА АСПЕКТНИНГ МЕДИАМАТН ШАКЛИГА КЕЛИШИДАГИ ЎЗИГА ХОСЛИКЛАР.....	318-324
<i>Шатова Ирина Юрьевна</i> ОСОБЕННОСТИ УПОТРЕБЛЕНИЯ ЛЕКСИКИ ПО РОДУ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ЛИЦ В РУССКОМ И УЗБЕКСКОМ ЯЗЫКАХ	325-330
<i>Nortoyeva Nodira Muhammadaliyevna</i> FRAZELOGIK DERIVATLARNI KONTEKSTLARDA ISHLATILISHINING KOGNITIV ASOSLARI	331-335

<i>Alimjanova Shohsanam Azamat qizi</i> KO'P MA'NOLI IBORALARNING KOGNITIV XUSUSIYATLARI	336-340
<i>Турниязова Шахноза Нигматовна</i> МАТНДАГИ БОҒЛАНИШЛИЛИК ҲАҚИДА АЙРИМ МУЛОҲАЗАЛАР	341-347
<i>Mamarasulova Iroda Jumanovna, Xojimetov Sa'dulla Jumanazarovich</i> INGLIZ ADABIYOTI TUSHUNCHALARINING XILMA -XILLIGI	348-352
<i>Aminova Dilnoza Hikmatullayevna</i> THE IMPORTANCE OF INTERCULTURAL COMMUNICATION IN THE ORIGIN OF MILITARY TERMINOLOGY	353-358
12.00.00 - ЮРИДИК ФАНЛАР	
<i>Исломқулова Шоҳсанам Ваҳобжон қизи</i> ВРАЧНИНГ КАСБИЙ ЖАВОБГАРЛИГИНИ СУҒУРТА ҚИЛИШ ТУШУНЧАСИ ВА МОҲИЯТИ	359-365
<i>Mamatallyev To'liqin Xushmamat o'g'li</i> O'ZBEKISTONDA MASOFAVIY TA'LIM HUQUQIY ASOSLARINING SHAKLLANISHI	366-378
13.00.00 - ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ	
<i>Saidov Jur'at Sodirovich</i> МАКТАВГАСНА ТА'LIM TASHKILOTLARIDA BOLALARGA TARBIYA BERISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	379-384
<i>Yusupaliyeva Shaxnoza Hakimjanovna,</i> ТЕХНИК ОЛИЙ О'QUV YURTLARIDA OO'ZAKI NUTQ KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH USUL VA METODLARI	385-390
<i>Таджиходжаева Эльвира Рашидовна</i> ОСОБЕННОСТИ ПРИМЕНЕНИЯ МЕТОДОВ ИГРОПЕДАГОГИКИ В ВЫСШЕМ ОБРАЗОВАНИИ	391-396
<i>Тўрахонова Барно Турсунбой қизи</i> БЎЛАЖАК ПЕДАГОГ-ПСИХОЛОГЛАРНИ ТАРБИЯВИЙ ФАОЛИЯТНИ ТАШКИЛ ЭТИШГА ТАЙЁРЛАШНИНГ ДИДАКТИК ИМКОНИЯТЛАРИ	397-406
<i>Ashurova Sitora Erkinovna</i> USING DIGITAL TECHNOLOGIES IN EDUCATION	407-412
<i>Каримжоновна Мунаввар Ибрагимовна</i> ХИЗМАТ ИТЛАРИНИ МАХСУС ЙЎНАЛИШГА ТАЙЁРЛАШДА УНГА ТАЪСИР ҚИЛУВЧИ ОМИЛЛАР ТАҲЛИЛИ (Божхона кўмитасининг Миллий кинология маркази мисолида).....	413-421
<i>Xamirayev Rustam Abdirazakovich</i> VOLEYBOLCHILARDA HARAKAT SIFATLARINI RIVOJLANTIRISHNING USLUBIY ASOSLARINI ТАКОМИЛЛАСHTIRISH	422-426
<i>Хашимова Масуда Камилжановна</i> КОМПЛЕКСНЫЙ ПОДХОД К ПРОЦЕССУ НРАВСТВЕННОГО ВОСПИТАНИЯ НА ОСНОВЕ ИНТЕГРАЦИИ НАУК	427-435
<i>Бердикулова Насиба Эркинжоновна</i> СОДЕРЖАНИЕ ПРИМЕНЕНИЯ ИННОВАЦИОННЫХ И ИНТЕГРАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В НАЧАЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ	436-442

Saidnazarova Gulshan Bolta qizi

AL-BUXORIYNING MA'NAVIY-AXLOQIY QARASHLARINI O'RGANISH PEDAGOGIK MUAMMO
SIFATIDA 443-448

11.00.00–Филология фанлари

Mamarasulova Iroda Jumanovna
Jizzax Davlat pedagogika universiteti o'qituvchisi.
Email: irodamamarasulova866@gmail.com

Xojimetov Sa'dulla Jumanazarovich
Jizzax Davlat pedagogika universiteti magistranti
Email: sadulla866@gmail.com

INGLIZ ADABIYOTI TUSHUNCHALARINING XILMA -XILLIGI

Annotatsiya. Muayyan xalq adabiyoti bilan tanishish, bu g'oyani shakllantirish juda qiyin bo'lishiga qaramay, uning milliy xarakteri haqida yaxshi tasavvurga ega bo'lish imkonini beradi. Adabiyotdagi milliy muammo zamonaviy adabiy tanqidning eng dolzarb va qiziqarli muammolaridan biri, shu bilan birga, eng murakkab va kam o'rganilgan muammolardan biridir. Bu boradagi izlanishlar muayyan muallif ijodiga yangicha nazar tashlash, uning ijodi haqidagi tushunchamizni kengaytirish va chuqurlashtirish bilan birga milliy xarakter nazariyasi rivojiga munosib hissa qo'shish imkonini ham beradi. Bu ish ingliz adabiyotida milliy ruh ifodalovchi kontseptsiyasiga bag'ishlangan.

Kalit so'zlar: milliy ruh, adabiyot, xalq, Angliya va Amerika, yozuvchilar va shoirlar.

Mamarasulova Iroda Jumanovna
Jizzakh State Pedagogical University, Teacher

Khojimetov Sadulla Jumanazarovich
Jizzakh state Pedagogical University, Master's student

DIVERSITY OF CONCEPTS OF ENGLISH LITERATURE

Abstract. Getting acquainted with a particular folk literature allows you to get a good idea of its national character, although it is very difficult to formulate the idea. The national problem in literature is one of the most pressing and interesting problems of modern literary criticism, as well as one of the most complex and little-studied problems. Research in this area allows us to take a new look at the work of a particular author, to expand and deepen our understanding of his work, as well as to make a worthy contribution to the development of the theory of national character. This work is devoted to the concept of national spirit in English literature.

Keywords: national spirit, literature, people, England and America, writers and poets.

Мамарасулова Ирода Жумановна
Джизакский государственный
педагогический университет, преподаватель

Хожиметов Саъдулла Жуманазарович
Джизакский государственный педагогический университет, магистрант

РАЗНООБРАЗИЕ КОНЦЕПЦИЙ АНГЛИЙСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

Аннотация. Знакомство с той или иной фольклорной литературой позволяет получить хорошее представление о ее национальном характере, хотя сформулировать это представление очень сложно.

Natsionalный вопрос в литературе является одной из самых актуальных и интересных проблем современного литературоведения, а также одной из самых сложных и малоизученных проблем. Исследования в этой области позволяют по-новому взглянуть на творчество того или иного автора, расширить и углубить наше представление о его творчестве, а также внести достойный вклад в развитие теории национального характера. Данная работа посвящена понятию национального духа в английской литературе.

Ключевые слова: национальный дух, литература, народ, Англия и Америка, писатели и поэты.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V3SI8Y2023N49>

Kirish

Zamonaviy inson hayotida aloqalar, shu jumladan madaniyatlararo aloqalar va adabiyot roli tobora ortib bormoqda. Ammo boshqa xalqlar vakillari bilan aloqalarimizda biz muqarrar ravishda ular haqidagi mavjud g'oyalardan (heterostereotiplardan) kelib chiqamiz, ularning manbalaridan biri fantastikadir. Shuning uchun (har doim ham ongli ravishda emas) millatlararo muloqot qanday asoslarga qurilganligini tushunish uchun badiiy ijod sohasida tasvirlanadigan muayyan millat vakillarining obrazlarini tushuntirish muhimdir [3,5].

Mohiyatan umuminsoniyatga daxldor bo'lsa-da, adabiyot milliy shaklda namoyon bo'ladi. O'zida millatning ruhini ifodalaydi. Bu xususiyatlar adabiyotda, ayniqsa, yaqqolroq bo'y ko'rsatadi. Zamonlar almashinadi, tafakkur, taxayyul evriladi, adabiyotda surat – shakl o'zgarib, yangilanib boradi. Biroq har qanday holda adabiyotning darajasi ikki mezon – milliy ruh va mahoratga ko'ra belgilanadi. Adabiyot milliy ruhni saqlab qola bilgani hamda badiiy tasvir va uslub rangbarangligida katta miqyoslarga ko'tarila olgani jihatidan jahondagi eng rivojlangan xalqlar milliy ruhini ifodalovchi mezondir [1,6].

Adabiyotlar tahlili va metodologiya

Ingliz adabiyoti o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lib, ular mamlakat madaniyati, ijtimoiy va siyosiy rivojlanishining o'ziga xosligidan kelib chiqadi. Bu XIX asrga to'g'ri keladi, adabiyot muammolarini va uning shakllarini aniqladi. Angliya yozuvchilari, birinchi navbatda, roman shu bosqichda rivojlanadi, o'z qahramonlarini bankirlar, aristokratlar orasida emas, Frantsiyada bo'lgani kabi martaba qozonishga intilganlar orasida qidirishgan – ularning qahramonlari ham kichik egalari bo'lgan, xuddi J. Eliot ("The Mill on the Floss"), hatto E. Gaskell ("Mary Barton") yoki Charlz Dikkins ("Hard Times") kabi ishchilar ham. Darhaqiqat, xotirjamlik niqobi ostida, kuchli va daxlsiz bo'lib ko'rinish istagi bilan to'lib-toshgan zaif odam yashiringan bo'lishi mumkin. Tashqi xolislik adabiyotda janoblar (Pikvik, Forestier, Vuster va boshqalar), shuningdek, sir saqlovchi qahramonlar uchun xarakterlidir.

Natijalar

Angliya va Amerika yozuvchilari va shoirlarining badiiy va publitsistik asarlarida ko'rib chiqilgan ingliz milliy xarakteri nazariyasi falsafiy va dunyoqarash tizimining uyg'un va ajralmas qismi bo'lib, davlat va jamiyat taqdiri haqidagi mulohazalarga aylanadi. Yevropa shaxsining taqdiri, turli sivilizatsiya vakillari, Sharq va G'arb vakillari o'rtasidagi o'zaro tushunish muammolari, pirovardida, adabiyotni o'rganish orqali hayot mazmuni ko'rib chiqishimiz mumkin [2,7].

"Typical Englishman" (Odatiy ingliz kishi)ning ko'rinishi intellektual omborning empirizm, amaliylik va utilitarizm kabi xususiyatlari bilan to'ldiriladi, ya'ni nazariya va mavhum bilimlarga nisbatan amaliy fikrlash sohasiga ustunlik berish tendentsiyasi, mavhumlik hisobiga vizual-samarali va obrazli tafakkurning kuchayishi. Ushbu tendentsiyaning yorqin

namoyon bo'lishi viktorian davrida namoyon bo'ldi: Viktoriyaliklarning ongi deyarli to'liq ma'lum bir harakatga qaratilgan edi. Bu vaqt o'zining anti-intellektualizmi va dogmatizmi, hatto "nazariya va amaliyotning ajralishi" bilan mashhur [1,4].

Ingliz amaliylikning salbiy tomoni egalik instinktlari, shaxsiy boyitish va foyda olishga bo'lgan cheksiz intilish (asosan burjuaziya) bilan bog'liq bo'lib, quruq ehtiyotkorlik, tadbirkorlik va samaradorlik kabi fazilatlarda namoyon bo'ladi. Shunday qilib, amaliy tomondan, Forsitlar hayoti ("The Forsyte Saga") aktsiyalarning narxi, dividendlar, uylar va narsalarning qiymati atrofida aylanadigan narsalarga qarashadi. J. B. Pristli yozishicha: "Aholi zich joylashgan mamlakatda yashovchi odam o'zini boshqa odamlardan qurol-aslaha bilan himoya qilish, jim turish istagini his qilishi mumkin, chunki u o'z fikrlari bilan yolg'iz qolishi kerak". Inglizlarning shaxsiyati shundan kelib chiqadi: ular ishda ehtiyotkor va takabbur, lekin uyda ular Jeggers ofisida quruq, juda ehtiyotkor bo'lgan kotib Uemmik (Dickens "Great Expectations") kabi mehribon va aqlli. burjua jamiyati qonunlariga va uyda, uning kichkina bog'ida, ancha insoniydir. Uning "filiali" ingliz klubi – yopiq hudud bo'lib, uning sirlarini hech kim buzolmaydi. Milliy ehtiros kuchiga ega bo'lgan "uy" an'anasidan biri – choydir. Masalan, detektiv hikoyalarda jasadni topganlarga kuchini saqlab qolish uchun bir piyola choy taklif qilinadi, ishqiy romanlarda singan yuraklar u bilan davolanadi, do'stlar uchrashuvni nishonlashda ichishadi, dushmanlar esa vaziyatni tinchlantirish uchun ichishadi. Xobbi bilan shug'ullanish ham ingliz an'anasidir (inglizcha so'z xalqaro toifaga aylangani bejiz emas). Ingliz uchun sevimli mashg'ulot nafaqat kundalik hayotdan chiqish, balki o'z iste'dodlarini namoyish etish imkoniyatidir. Odamlarni kasb bilan bog'liq masalalar emas, balki dam olish bilan bog'liq umumiy moyillik va qiziqishlarni izlash birlashtiradi.

Sevimli mashg'ulotlarni tanlash – ma'lum bir sport, yig'ish, rasm chizish, kitob o'qish – ko'pincha adabiyotdagi qahramonni tavsiflash usulidir. Masalan, Soams Forsitning Baucher, Uotto, Tyorner va Goya kartinalari to'plamida qahramon dunyoga amaliy nuqtai nazardan qaraydigan egasiodam sifatida talqin etilgan. Amaliylikning ijobiy namoyon bo'lishi, birinchi navbatda, har qanday ishni oqilona va shuning uchun eng yaxshi tarzda bajarish istagi. Bu ishchilar sinfiga xos xususiyatdir, masalan, Yorkshirlik janob Rowsell (C. Dickens, "Bleak House"). Angliya bir vaqtning o'zida dunyoning "ustaxonasi" sifatida shuhrat qozonganligi ajablanarli emas [3,8].

Kengroq ma'noda, sog'lom amaliy aql – bu illyuziyalarga berilmaslik, narsalarning haqiqiy ma'nosini haqiqatda ko'rish qobiliyatidir. "Buyuk detektiv"ning klassik qiyofasining zamirida aynan shu amaliy aql yotadi, unga ham ajoyib havaskor detektivlar – Sherlok Xolms, Miss Marpl hamda politsiya vakillari – Inspektor Bakket va serjant Kaff kiradi. Inglizlar hazil tuyg'usini milliy mentalitetning eng muhim xususiyati deb bilishadi. Ko'pgina personajlar o'zlarini hazil bilan ifodalaydilar va ko'pincha jiddiy asarlarda yorqin, murakkab nutqqa ega kulgili qahramon mavjud. Siz hech qachon Berti Vusterning boshqa kulgili obrazlar bilan adashtirmaysiz. Dikkensning qahramoni Sem Ueller, aforizmlarni yaxshi ko'radigan insonlarni timsolidir. Ingliz adabiyotida inglizlar boshqa xalqlarga qaraganda ancha nozik, rivojlangan hazil tuyg'usiga ega, boshqa xalqlar prozaik tarzda o'ylaydilar va istehzoni tushunmaydilar yoki baholay olmaydilar, degan ishonch bor, buni Keyt Foks so'zlari bilan aytganda "Ular qachon hazil qilib yoki jiddiy gapirganini umuman bilmaysiz". Xususan, ingliz hazil turlariga Keyt Foksning so'zlariga ko'ra, istehzoning bir ko'rinishi bo'lgan "paxtalik" texnikasi kiradi, uning

mohiyati haddan tashqari jiddiylik, sentimentallik, maqtanish va o'z his-tuyg'ularini ko'rsatishni qat'iy taqiqlashdir.

Muhokama

Inglizlar, shuningdek, o'zlarining ustidan kulish qobiliyati bilan mashhur, bu etuk tsivilizatsiyaning eng muhim belgisi hisoblanadi. Uch nafar janob Temza daryosida kiyimlari muvaffaqiyatsiz yuvilgani haqida hazil qilishdi: "Ushbu yuvinishdan keyin Temza daryosi Readingdan Xenligacha bo'lganidan ancha toza bo'lib qoldi. Biz Riding va Xenli o'rtasidagi daryoda to'plangan barcha kirlarni yig'ib, kiyimlarimizga surtdik".

Inglizcha hazil ingliz xarakterining o'ziga xos xususiyati sifatida eksentriklik bilan chambarchas bog'liq. Eksentrik mister Pikvik hazilkash, u go'dakning ko'ziga o'xshagan katta ko'zoynagi orqali dunyoga bolalarcha soddalik va ishonch bilan qaraydi. Shokolad fabrikasining eksantrik va eksantrik egasi Villi Vonka (Roald Dahl, Charli va Shokolad fabrikasi). Uning istehzosi, hatto yomon istehzosi ham shokolad fabrikasiga sinovga taklif qilgan bolalarga bo'lgan munosabati bilan bog'liq Natijada, ingliz fantastikasi "Typical Englishman" ("Odatiy ingliz") ning juda yaxlit qiyofasini yaratadi, unda ba'zi dominant fazilatlarini ajratib ko'rsatish mumkin, ular hamrohlik qiluvchi modifikatsiyalarning fenomenologik spektrida amalga oshiriladi. O'z madaniyati makonida bu tasvir makrodarajada (har qanday vaziyatda ham o'z-o'zini hurmat qilishni saqlab qolish kerak, o'z fikrlarida haqiqatdan uzoqlashmaslik kerak) va mikrodarajada universal tamoyillarni belgilovchi standartlar to'plamini qo'llab-quvvatlaydi, darajada o'ziga xos xulq-atvor yo'riqnomalarini taklif qiladi (klubga a'zo bo'lish obro'li, sevimli mashg'ulotga ega bo'lish va uni jiddiy qabul qilish to'g'ri).

Kosmosdagi kabi o'z madaniyati kontekstida va madaniyatlararo o'zaro ta'sir maydonida bu tasvir umumiy qabul qilinmagan, ammo ushbu madaniyat vakillari uchun maxsus qabul qilinadigan xatti-harakatlarning ayrim shakllariga ruxsat beradi. Madaniyatlararo muloqot makonida ushbu tasvir xatti-harakatlarning tafsilotlarini, shu jumladan neytral xususiyatga ega bo'lgan milliy xususiyatlarning namoyon bo'lishini aniqlash va ularga murojaat qilish imkonini beradigan geterostereotiplarni belgilaydi. Dastlab voqelikdan boshlansa, kelajakda milliy xarakter obrazi voqelik talqin etiladigan va keyinchalik moslashtiriladigan prizmaga aylanadi [1,10]. Haqiqiy madaniyatlararo muloqotni ushbu prizmaning uni amalga oshirishdagi rolini baholamasdan ko'rib chiqish mumkin emas.

Xulosa

So'z latofatini, so'z sehrini inja his eta bilmoq – ijodning, ijodkorlikning asosiy sharti. Fikrni aniq, lo'nda, obrazli ifodalashni talab etadigan adabiy tur – adabiyotda bu fazilat o'n karra, yuz karra zarur. Ohorli so'z va iboralarni yuksak badiiyatga xizmat qildirga bilish, oz so'zga ko'p ma'no yuklay olish, so'z durlarini marjondek tizib, ma'no olamini nurlantirib yuborish salohiyati, milliy ruhning betakror talqini – Angliya va Amerika yozuvchilari va shoirlarining, ana shu xususiyatlari tufayli qadrlidir. Haqiqatan, muayyan xalq adabiyotining bo'y-bastini, o'ziga xosligini belgilovchi bosh mezon aynan milliy ruhdur. Angliya va Amerika yozuvchilari va shoirlarini milliy ruhning betakror ifodasi bilan adabiyotini ravnaqiga beqiyos hissa qo'shgan.

Адабиётлар/Литература/References:

1. Bradbury M. Two Passages to India Forster as Victorian and Modern// E.M. Forster. A Passage to India. Ed By M.Bradbury. London, 2010. P. 226.

2. Purgina Y. S. Kontsepsiya angliyskogo natsional'nogo xaraktera v romanax E. M. Forstera: avtoref. dis. kand. filol. Nauk. Yekaterinburg: 2018. P. 13.
3. Mejkul'turnaya kommunikatsiya: ucheb. posobie dlya studentov vuzov / V. G. Zinchenko. Novgorod: Dekom, 2021. P. 171.
4. The Oxford Companion to English Literature (1996). p. 546.
5. "Revenge Tragedy" in A Dictionary of Literary Terms and Literary Theory, ed. JA Cuddon (London: Penguin Books, 1999), pp. 744–46.
6. Chapman's Homer: The Iliad. Ed. Allardyce Nicoll. Bollingen Series 41. Princeton: Princeton UP, 1998; Chapman's Homer: The Odyssey. Ed. Allardyce Nicoll. Bollingen Series 41. Princeton: Princeton UP, 2000.
7. A Handbook to English Literature (7th edition), ed. Harmon & Holman. (Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall), 1996), p. 575.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 5/8 (3) – 2023

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).